

E · R · S · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

ERSO
PEASPONSOR

NORDIC
CATERING

LIVIKO
— SINCE 1899 —

NORDAID

Postimees
MEEDIAPARTNER

PAKEND & PRINT
ERSO TRUMMISUS

ŠOTI FANTAASIA

9 | DETSEMBER
ESTONIA KONTSERDISAAL
2023

VIIUL
LARA ST. JOHN

TORUPILL
ROBERT JORDAN

ERSO

DIRIGENT
OLARI ELTS

MALCOLM ARNOLD
MAX BRUCH
FELIX MENDELSSOHN
PETER MAXWELL DAVIES

iute

ERSO PEASPONSOR

ELAV INSPIREERIV RIKASTAV

Eesti muusikat viivad üheskoos maailma ERSO ja fintech lute

ERSOga on võimalik koos kasvada.
Meid seob otsing ja inspiratsioon.
Nii ERSO kui ka lute püüdlevad alati
tiptaseme poole.

- TARMO SILD
lute juht ja kaasasutaja

E · R · · O

ŠOTI FANTAASIA

LARA ST. JOHN viul
ROBERT JORDAN torupill
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Orkestri kontsertmeister Triin Ruubel
Dirigent OLARI ELTS

kell 18 – eelkontsert

Muusikateadlane Žanna Pärtlas räägib šoti traditsioonilisest muusikast ja torupillist.

kell 19 – sümfooniakontsert

LARA ST. JOHN viiul

ROBERT JORDAN torupill

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Orkestri kontsertmeister Triin Ruubel

Dirigent OLARI ELTS

Malcolm Arnold (1921–2006)

Avamäng „Tam O’Shanter“, op. 51 (1955)

Max Bruch (1838–1920)

„Šoti fantaasia“, op. 46 (1880)

Introduction: Grave. Adagio cantabile

Scherzo: Allegro

Andante sostenuto

Finale: Allegro guerriero

vaheaeg

Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–1847)

Sümfoonia nr 3 a–moll, op. 56 (1842)

Introduction. Andante con moto; Allegro un poco agitato

Scherzo. Vivace non troppo

Adagio

Finale guerriero. Allegro vivacissimo; Allegro maestoso assai

Peter Maxwell Davies (1934–2016)

„An Orkney Wedding, with Sunrise“ (1984)

Kontserdist teevad otseülekande Klassikaraadio ja ERSO TV (erso.tv), salvestised on ka järelkuulatavad ja –vaadatavad.

Malcolm Arnold (1921–2006)
Avamäng „Tam O’Shanter“, op. 51 (1955)

Sir Malcolm Henry Arnold oli inglise helilooja, kelle kirjutatud muusika žanriline amplituud ulatub filmimuusikast üheksa sümfoonia ja rohkete kontsertideni. Arnoldi siirus, tundlikkus ja emotsionaalne avatus tegid temast isikupärase natuuri oma generatsiooni seas. Suurema osa oma elust oli Arnold inglise modernistlike taotlustega klassikalise muusika ringkondades võrdlemisi ebasoositud, sest tema elujaatav ning humoorikas stiil polnud selles kontekstis kuigivõrd paslik. See–eest armastas tema loomingut publik.

Musikaalsest perekonnast pärit Arnold alustas 12–aastaselt Louis Armstrongist vaimustunud trompetiõpinguid ning juba viis aastat hiljem võitis ta Kuningliku Muusikakolledži stipendiumi, kus õppis kompositsiooni Gordon Jacobi juhendamisel ning trompetit Ernest Halli käe all. Oma debüütkontserdil mängis Arnold Johann Sebastian Bachi teist Brandenburgi kontserti ajaloolisel trompetil, mida ta ise aga gaasitoruks (ingl *gas pipe*) kutsus. Juba 1941. aastal liitus Arnold Londoni Filharmooniaorkestriga. Vaid paar aastat hiljem, 1943. aastal loobus ta oma senistest patsifistlikest veendumusest ning liitus sõjaväega, kust lahkus siiski paari aasta pärast isetekitatud vigastuse tõttu. 1946. aastal naases ta filharmoonia koosseisu,

kust lahkus kaks aastat hiljem, olles võitnud Mendelssohni stipendiumi, mis võimaldas tal minna Itaaliasse kompositsiooni õppima.

Nüüdsest heliloomingule pühendunud Arnoldi muusika muutus kiiresti populaarseks. Tuntuks said näiteks tema teine sümfoonia, inglise tantsud ja muusika filmidele „The Sound Barrier“, „Hobson’s Choice“ ja „The Bridge On The River Kwai“. Tellimustöödega ülekuhjatud Arnold paistis silma oma ammendumatuna näiva andekusega meloodiate komponeerimisel ning erilise võimekusega töötada korrektselt ja kiiresti. Arnold hakkas ka ise dirigeerima ning enda muusikat salvestama, saavutades sellega märkimisväärse edu.

Arnoldi enam kui 500 kompositsiooni hulka kuulub muusika 132-le filmile, üheksa sümfooniat, seitse balletti, kaks ooperit, 20 kontserti, suur hulk kammermuusikat ning mitmesuguseid teoseid puhkpillidele. Ehkki arvult on Arnoldi loominguga kogumaht aukartustäratav, ei hinnatud teda kunagi samaväärselt omaaegsete suurkujudega nagu näiteks Benjamin Britteni või William Waltoniga, kellest viimasega ta muideks ka koostööd tegi ning lähedaseks sõbraks sai.

Arnoldi muusikas, mis oli küll võrdlemisi konservatiivne ja tonaalne, ent see-eest publiku hulgas tõesti populaarne, on mõjusid ka Hector Berliozilt, Gustav Mahlerilt, Béla Bartókilt ning lisaks veel džässist. Teda on võrreldud Jean Sibeliusega ning sageli peetakse Arnoldi kõige olulisemateks töödeks tema üheksat sümfooniat.

Ehkki Arnoldi elutee oli võrdlemisi kaootiline, jäi ta kõige kiuste armastusväärse ja helde südamega inimeseks, kes elas õnneks piisavalt kaua, et olla tunnistajaks oma loominguga kriitilisele ümberhindamisele ja tunnustamisele, mida ta sai nautida oma elu viimase kümnendi jooksul. Aasta pärast oma üheksanda sümfoonia esiettekannet sai temast Sir Arnold, kelle loomingut jääb iseloomustama tema ütlus: „Muusika on inimestevaheline suhtlus, sõpruse žest, mis on kõige tugevam.“

Avamäng „Tam O’Shanter“, op. 51 (1955) on pühendatud Michael Diackile, kes oli üks Arnoldi kirjastajatest. Arnold pidas avamängu aluseks oleva luuletuse „Tam O’Shanter“ autorit Robert Burnsi (1759—1796) üheks parimaks poeediks ning lootis, et tema vaimustus šoti mehe luulest peegeldub ka muusikas ning innustab seeläbi teisigi Burnsi loominguga tutvuma.

Luuletust „Tam O’Shanter“ (1790) peetakse Burnsi üheks parimaks. See on sünge, ent humoorikas legend joodikust mehest, kes eirab oma naise

hoiatust, et ühel päeval tabavad nõiad ta oma pahategude pärast. Ühel saatuslikul ööl tormi ja mõirgava äikese saatel astub mees järjekordselt kõrtsist välja ning asub oma mära Megiga koduteele. Kui nad jõuavad kummitava kirikuni, paistab sealt metsik nõidade pidu. Äkitselt on aga kõik pime ning pörgulik leegion ajab meest taga. Alles siis, kui ta üle silla jõuab, on ta väljaspool ohutu, sest pörgulised ei saa ületada voolavat vett. Kuigi mees pääseb napilt, kaotab tema vapper mära oma saba, millest oli kinni haaranud üks nõidadest. Niisiis on loo moraalsiks meeles hoida seda, mis juhtus Tam O'Shanteriga, kui too taaskord joomise ahvatlusele alla vandus.

Avamäng algab aeglaselt keelpillide unisooniga, mis loob tausta karaktersetele puhkpillidele. Klarinetid toovad sisse torupilliliku kvindi ning pikoloflööt vilistab šotilikku melodiat. Kasvava pingestatuse lõpuks on Tam O'Shanter metsikul teel, müristab torm ja sähvib välk. Oskuslikult muusikaliselt keelde tõlgitud kirjanduslik süžee kannab niisiis markantselt edasi Tam O'Shanteri lugu, misjuures on ka šotiliked mõjud muusikas omal kohal.

Avamäng „Tam O'Shanter“ kanti esmakordselt ette 1955. aasta festivalil BBC Proms. Kuninglikku Filharmooniaorkestrit dirigeeris Arnold isiklikult. Teos võeti soojalt ja entusiastlikult vastu ning sellest sai toonase BBC Promsi hooaja üks populaarsemaid uudisteoseid. Arnold rõhutas veel, et kui tema varasem avamäng „Beckus the Dandipratt“ pole mitte kirjeldav, vaid pigem lihtsalt muusikaline kujutis, siis „Tam O'Shanter“ on kindlasti programmiline muusika.

ERSO esituses kõlab see avamäng teadaolevalt esimest korda.

Max Bruch (1838—1920)

„Šoti fantaasia“, op. 46 (1880)

Max Bruch oli saksa helilooja ja dirigent, kes alustas muusikamaastikul, kus domineeris Mendelssohn ning lõpetas ajal, mil möödus pea kümme aastat Schönbergi „Kuu–Pierrot“ esmaettekandest. Juba sellest ajalisest raamistikust ilmneb, et Bruchi elu jooksul toimusid nii muusika sees kui ka selle ümber suured muutused, mis seejuures aga Bruchi ennast ei heidutanud, sest jäädes enda lüürilisele romantilisele stiilile kindlaks, hoidus ta enda loometee vältel olulistest murrangutest. Samas ei saa Bruchi truudusest n-õ vanale stiilile järeltada, et ta oleks liiga hilja sündinud. Olles küll vastu muutustele, iseloomustab tema loomingut meloodia tähtsustamine nii muusika allika kui ka struktuurina.

Bruchi erakordne andekus väljendus varases lapsepõlves — ta alustas komponeerimisega kümne aastasena ning juba teismeeas kirjutas erinevates žanrites teoseid. Noor helilooja sai range ja nõudliku muusikalise koolituse Ferdinand Hilleri juhendamisel, mis sillutas ühtlasi tee tema võrdlemisi konservatiivsele arusaamale muusikast. Tänu oma varajaste teoste avaldamisest saadud tasudele sai Bruchi 1860. aastatel reisida, õpetada ning seeläbi end heliloojana kehtestada.

Bruchi loomingusse kuulub üle 200 helitöö, millest tuntuim on tema esimene viiulikontsert. Ta kirjutas palju koorimuusikat, mis saavutas juba tema eluajal Saksamaal populaarsuse, ning neli ooperit ja kolm sümfooniat. Heliloojakarjääri kõrval oli ta hinnatud dirigent ja õppejõud, kelle käe all õppisid Berliini Hochschule meistrkursustel näiteks Ottorino Respighi ja Ralph Vaughan Williams.

Ehkki oma loomingus hoidis Bruch võrdlemisi ranget ja kindlat joont, muutus tema suhtumine elu lõpusirgel, mil ta ei võidelnud enam Ferenc Liszti ja Richard Wagneri uuenduste vastu ning mõistis n-õ vabastava tagasiastumise tulemusena, et tal pole enam vaja midagi tõestada. Pärast professorist pensioneerumist leidis Bruch tee veel sügavama ja tähendusrikkama muusikalise enesväljenduse juurde. Sel teekonnal mängist olulist rolli ka tema poeg, suurepärane klarinetist Max Felix Bruch. 1920. aastal 82-aastasena elavate kirjast lahknud Bruchi hauakivile graveeritud maksim „Muusika on Jumala keel“ iseloomustab kokkuvõttes ka Bruchi enda muusikat, mis läheneb jumalikule palju sagedamini, kui arvata oskame.

Bruchile rahvusvahelise edu ja kuulsuse toonud viilule ja orkestrile komponeeritud teosed tõukusid muu hulgas tema sõprusest erinevate viuldajatega nagu Ferdinand David, Joseph Joachim ja Pablo de Sarasate. Bruchi rohkelt tsiteeritud ütlus, et viul suudab klaverist palju paremini meloodiat laulda ning et meloodia on ühtlasi muusika hing, kehtib ka viulivirtuoos Pablo de Sarasatele pühendatud „Šoti fantaasia“, op. 46 (1880) kohta. Teose esmaettekandel 1881. aastal soleeris viiulil aga Joseph Joachim ning dirigeeris Bruch isiklikult.

Traditsioonitruu heliloojana ammutas Bruch inspiratsiooni ka rahvamuusikast ning selle üheks säravaks näiteks on just „Šoti fantaasia“, millest on Bruchi esimese viiulikontserdi ning tšellole ja orkestrile komponeeritud „Kol Nidrei“ kõrval saanud üks tema tuntumaid ja enim esitatud teoseid. Ehkki Bruch külastas Šotimaad esimest korda alles aasta pärast fantaasia esiettekannet, oli tal ligipääs šoti muusika kollektsioonile Müncheni raamatukogus. Šoti traditsioonidele austust avaldades andis Bruch oma teoses olulise koha ka harfile viiuli saatjana.

„Šoti fantaasia“ algab sünge sissejuhatusena, millele järgnev aeglane ning ülilülluslikult orkestreeritud esimene osa justkui kiirgab sooja valgust. Esimene šoti rahvaviis, „Through the Wood Laddie“ (sageli segi aetud viisiga „Auld Rob Morris“) kõlab viiuli ja harfi duetina, meenutades ühtlasi teose täispikka pealkirja „Fantasie für Violine mit Orchester und Harfe unter freier Benutzung schottischer Volksmelodien“ ehk „Fantaasia viilule orkestri ja harfiga kasutades vabalt šoti rahvaviise“. Fantaasia teine osa põhineb enamjaolt tarmukal tantusviisil „The Dusty Miller“, mida Bruch arendab virtuoossete variatsioonidega. Ehkki osa paistab järsult lõppevat, meenutavad violad veel päriselt lõpetuseks esimeses osas kõlanud viisi „Auld Robb Morris“. Solisti mõtlik–unistav lõpetus viib kuulaja vaat et märkamatu kolmandasse osasse, õrna rahvalaulu „I’m A’ Doun for Lack O’ Johnnie“ juurde. Sillerdavale ning helgele kolmandale osale järgneva finaali tempomääratlus *allegro guerriero* on võrdlemisi ebatavaline ning paistab, et Bruch leidis selle Mendelssohni kolmandast sümfooniast. Võrdlemisi jõuline ning kohati isegi sõjakas tants põhineb peamiselt traditsioonilisel rahvalaulul „Hey Tuttie Tatie“, mis kõlab ka Šotimaa mitteametlikus hümnis „Scots, Wha Hae“, mille sõnade autor on seesama Robert Burns, kes aastakümneid hiljem inspireeris ka Sir Malcolm Henry Arnoldi.

ERSO esituses on teos varem kõlanud 1998. aastal. Soleeris Xiang Gao, dirigeeris Jin Wang.

Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–1847)
Sümfoonia nr 3 a-moll, op. 56 (1842)

Felix Mendelssohn Bartholdy oli saksa helilooja, kes teostas end lisaks komponeerimisele veel pianisti, organisti ja dirigendina. Tema rolli lääne kunstmuusikas on raske alahinnata, sest üürikest elust hoolimata jättis ta sügava jälje muusikakultuuri, taaselustades toonaseks pea unustusse vajunud Bachi suurteosed ning rajades Leipzigiisse Saksamaa esimese konservatooriumi. Hoiakud Mendelssohni loomingusse on läbi aja olnud muutlikud. Ehkki pärast tema surma polnud Euroopa muusikaelus vaat et midagi aktuaalsemat, kui tema loominguga tegelemine, varjutasid seda peatselt uued kunstivoolud ning peadtõstev antisemitism, mis tõi lõpuks kaasa ka tema loomingu keelustamise Natsi-Saksamaal. Pärast teist maailmasõda algas tema muusika renessanss.

Päikeselise romantiku Mendelssohni tegevust ja loomingut on pärjatud uhkete tiitlitega. Teda on nimetatud 19. sajandi Mozartiks, oma aja kõige targemaks muusikuks ning stiilipuhtuse musternäiteks. Muusikalembene suur saksa filosoof Friedrich Nietzsche kirjutab oma teoses „Sealpool head ja kurja. Tulevikufilosoofia eelmäng“, et romantismi muusika polnud piisavalt üllas, mitte isegi piisavalt muusika ning algusest peale teisejärguline, mistõttu pälvis see „tõeliste“ muusikute hulgas vähe tähelepanu. Erandina toob ta välja aga Mendelssohni, kes „tänu oma kergemale puhtamale õnnelikumale hingele tõsteti kiirelt ausse ja niisama kiirelt unustati: kui saksa muusika ilus vahejuhtum“.

Hamburgis prominentsesse perre sündinud Mendelssohni lapsepõlv oli õnnelik ning materiaalselt muretu. Tema vanaisa Moses Mendelssohn oli juudi filosoof, keda on nimetatud ka saksa Sokrateseks. Vaid paar aastat pärast Felixi sündi kolis perekond Berliini, kus nende kodust sai vaimueliidi kohtumispaik, mida külastasid teiste hulgas näiteks filosoofid Georg Wilhelm Friedrich Hegel ja Wilhelm von Humboldt, luuletaja Heinrich Heine ning vennad Schlegelid. Olulist mõju avaldas Mendelssohnile ka Johann Wolfgang von Goethe, kes teda noorusest hoolimata kõrgelt hindas. Mendelssohn hakkas varakult ema juhendamisel klaverit õppima ning muus osas harisid teda koduõppe raames Berliini ülikooli professorid. Hiljem tudeeris Mendelssohn mõnda aega Berliini ülikoolis, pärast mida täiendas end muusika alal ka mujal Euroopas. Veel enne kodumaalt lahkumist jõudis Mendelssohn 1829. aastal korraldada Bachi Matteuse passiooni ettekande, millega sai alguse Bachi loominguga renessanss.

Pärast oma reise jõudis Mendelssohn kureerida ka Leipzigi muusikaelu ning tema eestvedamisel said alguse nn ajaloolised kontserdid, mis tõid endaga kaasa muutused repertuaaripoliitikas, sest seni tavaks olnud kaasaegse loominguga kõrval hakati taas esitama vanemat muusikat. Olulisi uuendusi tõi Mendelssohn kaasa ka dirigendina tegutsedes, olles Carl Maria von Weberi kõrval esimesi dirigeerimiskunsti esindajaid selle tänapäevases tähenduses.

Mendelssohni tuntuimad teosed nagu avamäng näidendile „Suveöö unenägu“, viiulikontsert e–moll ning „Sõnadeta laulud“ jätavad küll mõnevõrra varju tema tähelepanuväärselt ulatusliku ja žanriterohke pärandi tervikpildi, kuid teisalt illustreerivad hästi tema muusikat, mis kandis edasi saksa uue poeesia kujundite maailma vaimu. Seejuures on märkimisväärne, et Mendelssohn ise eelistas n–ö abstraktset muusikat ning tema arvates oli muusikast liiga palju kõneldud, ent selle kohta liiga vähe öeldud.

Rohkete reise vältel sattus Mendelssohn Londoni konsterdihooaja lõppedes koos oma sõbra, kirjaniku Ernst August Friedrich Klingemanniga Šotimaale, mis inspireeris teda kirjutama oma kolmandat sümfooniat. Sümfoonia nr 3 a–moll, op. 56, mis on tuntud ka kui „Šoti“ sümfoonia, valmis vahemikus 1829–1842. Teos kanti esmakordselt ette 1842. aastal Leipzigi Gewandhausis ning dirigendiks oli Mendelssohn isiklikult. Kuigi helilooja ise esitles oma sümfooniat absoluutse muusikana ning isegi kavatsus polnud viiteid programmilisusele, on kriitikud (teiste hulgas Robert Schumann) selles rahvamuusika mõju täheldanud. Mendelssohn küll ei kasuta otseselt rahvaviise, ent teose stiil kannab endas siiski teatavat vaimsust, mida paljud kaasaegsed pidasid rahvaviisiladseks.

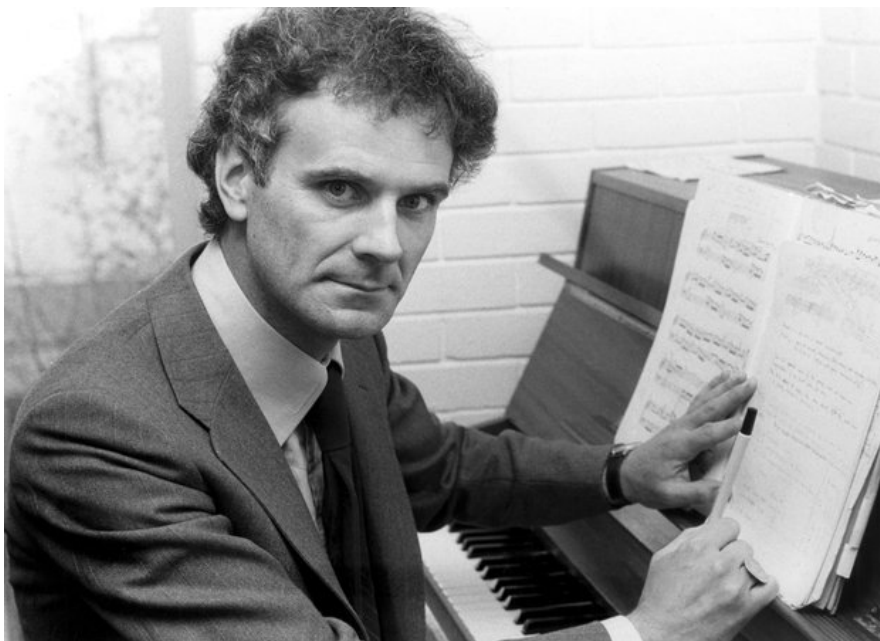
Mendelssohni kolmas sümfoonia algab mõtlikku ning tumedat laadi sissejuhatusega, mis hakkab järk-järgult pulbitsema, tuues kaasa üha rohkem kirglikkust ja suurejoonelisust. Kontrastid keevalisema ning malbema muusika vahel jõuavad esimese osa lõpuks galopeeriva kulminatsioonini, mis teeb aga kannapöörde ning meenutab sissejuhatuse mõtlikku melodiat, sillutades sellega teed energeetilisele teisele osale, kus on kuulda šotilikke viiteid. Kolmandasse osasse on Mendelssohn põiminud ka oma „Sõnadeta laule“. Teosest šotilikkust otsides on ka spekulieritud, et omamoodi kuninglikuna mõjuvad punkteeritud rütmid kolmandas osas võiksid vihjata kuninganna Mary I traagilisele natuurile. Sellele võib veel omakorda viidata neljas osa, mille tempomärgis viitab liikuvusele ning sõjakusele. Seejuures on ka teada, et Mendelssohn külastas oma Šotimaa reisil Holyroodi paleed, kus elas 16. sajandi Šotimaa kuninganna Mary Stuart ehk Mary I.

ERSO esituses on Mendelssohni kolmas sümfoonia kõlanud neljal korral: aastatel 1983 (dirigent Peeter Lilje), 1987 (dirigent Vello Pähn), 2017 (dirigent Thomas Zehetmair ja 2019 (dirigent Guntis Kuzma).

Peter Maxwell Davies (1934–2016) **„An Orkney Wedding, with Sunrise“ (1984)**

Sir Peter Maxwell Davies oli inglise helilooja, dirigent ja pedagoog, kelle uuenduslik muusika tegi temast ühe 20. sajandi mõjukaima briti helilooja. Davies õppis Manchesteri Kuninglikus Muusikakolledžis ning pärast seda Itaalias helilooja Goffredo Petrassi juures. Aastatel 1959–1962 õpetas ta muusikat Cirencester Grammar School'is, kus töötas ühtlasi välja õpetamismeetodi, mis võimaldas lastel võrdlemisi keerulisi uue muusika teoseid esitada. Stipendiumi toel sai ta aastatel 1962–1964 õppida Princetoni Ülikoolis Roger Sessionsi käe all. Inglismaale naasnuna tegutses ta ansambelis Fires of London (varasemalt tuntud kui Pierrot Players), mille oskuslik kollektiiv oli pühendunud uuele muusikale. Davies juhatas ansamblit nii Inglismaal kui ka võõrsil ning kirjutas sellele mitmeid teoseid.

Davies oli äärmiselt viljakas helilooja, kelle loomingut iseloomustab kompromissitu uuendusmeelsus ning südikus uuenduslike muusikaliste vormidega katsetamisel. Oma varases loomingus laenas ta fragmente nii keskagestest kui ka renessansmuusikast, mida vormis eriti kompleksseteks kontrapunktilisteks või serialistlikeks kompositsioonideks, mis sisaldasid sageli muusikalise paroodia ja satiiri elemente. 1965. aastaga sai alguse tema teine stilliperiood, milles ta kombineeris kardinaalselt erinevaid

muusikalisi elemente vägivalla ja emotsionaalse meeletuse teatraalsete efektide loomiseks. 1972. aastal esmakordselt ette kantud ooper „Taverner“ võttis kokku tema vormuva muusikalise käekirja, milles kohtusid 16. sajand, keerulised rütmid, parodeerivad elemendid ning ekspressionistlik jõud. 1970. aastatel kolis Davies Šotimaale Orkney saarestikule, mille askeetlikud maastikud ning üksildased töötamistingimused mõjutasid tema muusikat nii, et tema kolmanda perioodi teosed on üha enam lüürilisemad ja mõtlikumad.

Ehkki Davies on kirjutanud ligikaudu 300 teost, sealhulgas kümme sümfooniat, oli ta lisaks viljakale tööle hellioojana ka St Magnuse muusikafestivali kaasasutaja ja kunstiline juht. Sel tänaseni toimuval festivalil on esinenud mitmed märkimisväärsed orkestrid ning seal on esiettekandele tulnud mitmed Daviese teosed. Davies tegutses veel ka dirigendina BBC Filharmoonikute ja Kuningliku Filharmooniaorkestri juures ning esines paljude suurte orkestritega nii Euroopas kui ka Põhja–Ameerikas. 1987. aastal löödi Davies rüütliks ning temast sai Sir Peter Maxwell Davies. Alates 2004. aastast pidas ta Briti kuningakojas auväärset ametit „Masters of the Queen’s music“ ning kirjutas muusikat kuninglikeks tähtpäevadeks. Lisaks oli Davies Aukaaslaste Ordu liige.

Kuigi Davies pälvis tähelepanu eelkõige oma modernsete ja avangardsete heliteostega, ei hüljanud ta kunagi oma pingutusi nii uue kui ka klassikalise muusika edendamisel, öeldes, et „Jõudsalt edeneva klassikalise muusika juured vajavad kolme toitainet, millest esimene on muusikaharidus, teine ressursid... Kolmas toitainet on uus muusika. Klassikaline muusika ei saa muutuda muuseumikultuuriks.“

Kui Davies 1971. aastal Šotimaale Hoy saarele kolis, mõjutas sealne maastik teda niivõrd sügavalt, et ta kirjutas, kuidas seal pole võimalik iseenda eest põgeneda ning seda, kes sa oled, peab lihtsalt mõistma läbi oma muusika. Inspireerudes oma sõbra pulmast Hoy saarel komponeeris Davies 1984. aastal Bostoni Sümfooniaorkestri tellimusele teose „An Orkney Wedding, with Sunrise“, mis kanti sama orkestri esituses esmakordselt ette 1985. aastal. Toona dirigeeris seda John Williams ning torupillil soleeris Nancy Crutcher Tunnicliffe. Kõnealune teos on ühtlasi üks väheseid n-õ klassikalisesse repertuaari kuuluvaid teoseid, milles soleerib torupill.

„An Orkney Wedding, with Sunrise“ on programmiline teos, mida Davies ise nimetas piltpostkaardiks, kirjeldades seda järgmiselt:

„Pulmapidu jõuab ägeda ilma käest saali. Järgneb rongkäik, pärast mida häälestub ansambel pulmatantsuks, mis kulgeb joobunud kulminatsioonini. Külalised lahkuvad saalist, rongkäigumuusika kõrvus kumisemas, samal ajal kui üle Caithnessi tõuseb päike, mida kehastavad mägismaa torupillid oma täies hiilguses.“

Davies kirjeldatud „äge ilm“ tuleb ilmsiks teost avavates keelpillimotiivides, mille üürikesele sissejuhatusele järgnevad puhkpillid keldi ja gaeli rahvaviise meenutava muusikalise materjaliga. Seejärel läheb järk-järgult lahti tants, milles leidub ka mõnevõrra vintist häälestumist. Erinevad tantsud varieeruvad lärmakatest ja sõjakatest õrnade episoodideni ning lõpuks juba sünkroonist väljudes jõuab orkester joobunud kulminatsioonini. Olles teose alguses märku andnud külaliste saabumisest, juhatab oboe nad sedapuhku välja varajasse hommikusse. Suured vaseakordid annavad märku päikesetõusust ning saali siseneb torupillimängija. Teos tõmbab end lõpuks kokku triumfaalses hiilguses.

ERSO esituses kõlab see teos esmakordselt.

Aurora Ruus

Kanadas sündinud viiuldajat **LARA ST. JOHNI** on kirjeldatud „omamoodi fenomenina“ (The Strad) ja „võimsa solistina“ (The New York Times). Ta on esinenud solistina Clevelandi, Philadelphia, San Francisco, Seattle'i, Toronto, Montreali ja Vancouveri orkestrite, Boston Popsi, Kuningliku Filharmoonia-orkestri, NDRi Sümfooniaorkestri, Zürichi Kammerorkestri, Ensemble Orchestral de Paris', Strasbourgi Filharmooniaorkestri, Bournemouthi Sümfooniaorkestri, Camerata Irelandi, Belgradi Sümfooniaorkestri, Amsterdami Sümfooniaorkestri ja paljude teiste kollektiividega üle maailma.

Lara St. John. © Clive Berda.

Lisaks on ta andnud soolokontserte suurtes kontserdisaalides, sealhulgas New Yorgis, Bostonis, San Franciscos, Ravinias, Wolf Trapis, Washingtonis, Prahlas, Berliinis, Torontos, Montrealis, Bogotás, Limas ja Pekingi Keelatud linnas. Lara on tellinud või esmaesitanud mitmete silmapaistvate heliloojate teoseid — nende seas on Matthew Hindson, Martin Kennedy, John Corigliano, Gene Pritsker, Serouj Kradjian, Tarik O'Regan ja John Psathas.

Lara juhib endale kuuluvat plaadifirmat Ancalagon, mille ta asutas 1999. aastal. Lara on osalenud produtsendi, monteeri ja muusikuna rohkem kui 30 muusikavideo loomises. Nende seas on näiteks „Czardashian Rhapsody“, mis nimetati 2017. aasta Toronto rahvusvahelisel lühifilmide festivalil parimaks muusikavideoks.

2021 omistas Kanada kindralkuberner kuninganna Elizabethi nimel Larale Kanada ordeni ühiskonnale osutatud teenete ja „meie kujutlusvõimet sütitavate“ uuenduste eest.

2021. aastal kavandas ja produtseeris ta ka kaheteistkümnest tasuta voo-
gedastatud kontserdist koosneva kontserdisarja „Atterbury House Sessions“, millega tähistati New York City Upper East Side'is asuva arhitektuuripärl Atterbury House'i valmimise 150. aastapäeva. Sarja algatamise mõte oli kolleegidele esinemisvõimalusi pakkuda, kui COVID-19 pandeemia tõi esituskunstide jaoks kaasa rasked ajad.

Lara on kajastust leidnud ajakirjades People ja US News & World Report, CNNi saates „Showbiz Today“, raadiojaama NPR saates „All Things Considered“, telekanalites CBC ja BBC, Bravo! saatesarjas „Live at the Rehearsal Hall“ ja kahel korral ajakirja Strings esikaanel.

Lara alustas viiulimänguga kaheaastasena. Nelja-aastasena astus ta esimest korda orkestri saatel solistina lavale ja kümneaastasena tegi ta Gulbenkiani orkestriga oma Euroopa debüüdi. 12–13-aastasena käis ta kontsertreisidel Hispaanias, Prantsusmaal, Portugalis ja Ungaris ning 13-aastasena astus ta Curtise Muusikainstituuti. Seejärel õppis Lara veel Moskva Tšaikovski nimelises konservatooriumis, Guildhalli Muusika- ja Teatriakadeemias, Mannesi Muusikakolledžis ning New Englandi konservatooriumis. Tema õpetajate seas olid Felix Galimir ja Joey Corpus.

Lara esineb oma 1779. aastast pärit Giovanni Battista Guadagnini viuliga, mida tuntakse „ex-Salabue“ nime all.

ROBERT JORDAN on üks Suurbritannia juhtivatest torupillistolistidest. Robert esineb sageli paljude parimate Briti orkestritega; ta on salvestanud otseesinemisi BBC Radio 3-s ning koos Londoni Sümfooniaorkestri, BBC Walesi Rahvusorkestri ja BBC Sümfooniaorkestriga.

2002. aastal käis Robert koos London Symphoniettauga kontserttuuril Armeenias ja 2005. aastal esines ta koos Londoni Filharmooniaorkestriga Royal Festival Hallis. 2006. aastal külastas Robert koos BBC Sümfooniaorkestriga Hiinat, Singapuri ja Malaisiat.

Robert Jordan.

Ta on esinenud BBC kontsertorkestri solistina BBC Radio 2 tähtsaates „Friday Night is Music Night“. 2010. aasta jaanuaris esines ta esimese torupillimängijana koos Galicia Filharmooniaorkestriga. Robert on esinenud ka Royal Albert Halli laval koos Russell Watsoniga ja salvestanud muusikat Lesley Garrattiga tema edetabeleid juhtinud albumi „A North Country Lass“ jaoks.

2014. aastal saatis Robert Judy Murrayt ja Anton Du Beke'i tantsusaa-
te „Strictly Come Dancing“ otseülekandes. 2014. aastal salvestas ta
koos Šoti Kammerorkestriga Sir Peter Maxwell Daviesi (Briti kuningakoja
ametliku helilooja) teose „An Orkney Wedding with Sunrise“ märgilise
ettekande. Telekanal BBC1 näitas seejärel BBC Promsi raames teose ot-
seülekannet Royal Albert Hallist.

2018. aastal esines Robert solistina Hong Kongis koos Hong Kongi Fil-
harmooniaorkestriga. Samal aastal astus Robert taas solistina üles muu-
sikasündmusel BBC Folk Prom, mis kanti üle riiklikus televisioonis. Peale
selle esines Robert torupillisolistina Hyde Parkis kontserdil „BBC Proms in
the Park“ 40 000-pealise publiku ees.

Robert on koostööd teinud ka Londoni Sümfooniaorkestri, Kuningliku
Filharmooniaorkesteri ja Opera Northi orkestriga.

OLARI ELTS on avara rahvusvahelise haardega dirigent, kelle kirk
koostada ja juhatada väga omanäolisi ja põnevaid kontserdikavasid on
toonud talle tunnustuse üle maailma. Alates hooajast 2020/2021 on
Olari Elts Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri peadirigent ja kunstiline juht.
Aastail 2018–2022 oli ta ka Kymi Sinfonietta kunstiline nõustaja.

Olari Eltsi lavapartneriteks on Leipzigi Gewandhaus-orkester, Soome Raadio
Sümfooniaorkester, Taani Rahvusorkester, Rotterdami Filharmoonikud,
Hollandi Raadio Sümfooniaorkester, BBC Sümfooniaorkester,
Birminghami Linnaorkester, Dublini RTÉ Orkester, Prantsuse
Raadio Sümfooniaorkester, Prantsuse ja Lyoni rahvusorkestrid,
Budapesti Festivaliorkester, Québeci Sümfooniaorkster, Yomiuri-
Nipponi Sümfooniaorkester, Souli Filharmooniaorkester, Melbourne'i
Sümfooniaorkester jt. Elts on koostööd teinud selliste solistidega nagu
Gautier ja Renaud Capuçon, Brett Dean, Isabelle Faust, Alban Gerhardt,
Martin Grubinger, Martin Helmchen, Stephen Hough, Lucas ja Arthur
Jussen, Kari Kriikku, Karita Mattila, Alexander Melnikov, Daniel Lozakovich,
Baiba Skride, Simon Trpčeski ja Antoine Tamestit.

Hooajal 2023/2024 juhatab Elts BBC Sümfooniaorkestrit Poola tuuril,
astudes teist korda üles Eufonie Festivalil. Veel naaseb ta sel hooajal
Birminghami Linna Sümfooniaorkestri, Tampere Filharmooniaorkestri
ja Poola Balti Filharmooniaorkestri juurde Gdańskis, kus temaga liitub
pianist Jean-Efflam Bavouzet. Lisaks ootavad teda ees etteasted Praha
Raadio Sümfooniaorkestri, València Orkestri, Aalborgi ja Wuppertali
sümfooniaorkestrite ning Presidendi Sümfooniaorkestriga Ankaras. Pärast

hiljutisi edukaid rahvusvahelisi turneesid Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga Ühendkuningriigis, Saksamaal ja Prantsusmaal tähistab selle hooaja avakontsert Tallinnas Eltsi lepingu pikendamist orkestri peadirigendi ja kunstilise juhina veel viieks aastaks.

Eriline koht Olari Eltsi repertuaaris on Erkki–Sven Tüüri ja Heino Elleri muusikal. 2013. aastal alguse saanud Elleri muusika esitamine ja salvestamine koos ERSOga on leidnud väljundi kahel Soome plaadifirma Ondine märgi all ilmu–nud CD–l (2018 ja 2019), millest värskeim pälvis aasta klassikaalbumi tiitli Eesti muusikaauhindade (2020) jagamisel ning seniste Elleri muusika salvestiste eest said ERSO ja Olari Elts 2020. aastal kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia. Aasta varem võitis sama tiitli Eltsi dirigeerimisel salvestatud Erkki–Sven Tüüri autoriplaat, millel „Illuminatio“, „Whistles and Whispers from Uluru“ ja kaheksas sümfoonia kõlavad vioolasolist Lawrence Poweri, plakkflöödisolist Genevieve Lacey’ ja Tapiola Sinfonietta esituses (Ondine, 2018). Eltsi varasem diskograafia koostöös Ondinega sisaldab Tüüri teoste salvestisi Tapiola Sinfonietta ja Lawrence Poweriga, viiendat sümfooniat elektrikitarrile, orkestrile ja bigbändile ning akordionikontserti „Prophecy“, samuti kriitikutelt kõrgeid hinnanguid pälvinud Detlevi ja Berio kirjutatud Brahmsi seadeid, mis on salvestatud koos Helsingi Linnaorkestri, bariton Michael Nagy ja klarnetist Kari Kriikkuga. Lisaks on ta salvestanud Borgströmi ja Šosta–

kovitši viiulikontserdid Eldbjørg Hemsingi ja Viini Sümfoonikutega BISile ning Poul Rudersi viienda sümfoonia Taani Rahvusorkestriga Bridge Recordsile. ERSOga on Olari Elts lisaks Elleri plaatidele salvestanud ka Tüüri marimba-kontserdi „Ardor“ (solist Pedro Carneiro, ECM, 2007 – Tüüri autoriplaat). Eltsi hiljutisim projekt on uus plaat, kus koos Oslo Filharmooniaorkestriga esitatakse auhinnatud Norra helilooja Øyvind Torvundi töid.

Ooperidirigendina on Olari Elts juhatanud Tšaikovski „Jevgeni Oneginit“, Mozarti „Don Giovannit“, „Idomeneod“ jm. Ta on publiku ette toonud mitmed žanriülesed projektid, sh koostöös Teater NO99-ga valminud Mendelssohni–Shakespeare'i projekti, mis jõudis ka Berliini Konzerthausi lavale, ning Porto Casa da Música Sümfooniaorkestriga Bernsteini 100. sünniaastapäeva puhul *live*-muusikaga ette kantud Elia Kazani filmi „On the Waterfront“.

Aastail 2007–2020 oli Olari Elts ERSO, 2011–2014 Helsingi Linna-orkestri ning 2007–2010 Šoti Kammerorkestri peaküladirigent. 2006–2012 oli ta Bretagne'i Orkestri kunstiline nõustaja ja 2001–2006 Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestri peadirigent, 1993. aastal asutas ta NYVD Ensemble'i. 2017. aastal pälvis ta säravate ja kaalukate ülesastumiste eest nii kodu- kui välismaistel lavadel ning eesti heliloomingu edendamise eest Eesti Kultuurkapitali aastapremia.

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER (ERSO) on elav ja mitmekülgne orkester, kes püüdleb alati tipptaseme poole. Eesti vanimal ja mainekaimal regulaarselt tegutseval sümfooniaorkestril täitub sel hooajal 97. tegevusaasta. ERSO ajalugu ulatub aastasse 1926 ning sarnaselt paljude omataolistega maailmas on see seotud rahvusliku ringhäälingu sünni ja arenguga. Alates hooajast 2020/2021 on enam kui 100-liikmelise orkestri peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts. Neeme Järvi jätkab koostööd ERSOga eluaegse aupeadirigendina, orkestri kunstiline nõustaja on Paavo Järvi, varasemad peadirigendid on olnud Olav Roots, Paul Karp, Roman Matsov, Neeme Järvi, Peeter Lilje, Leo Krämer, Arvo Volmer, Nikolai Aleksejev ja taas Neeme Järvi. ERSO on käinud arvukatel turneedel ning osalenud mainekatel rahvusvahelistel muusikafestivalidel. Möödunud hooajal esineti Olari Eltsi juhatusel Nürnbergis, Münchenis ja Pariisis. Samuti toimus orkestri esimene kontserdireis Suurbritanniasse, kus kahe nädala jooksul anti 11 kontserti. 2021. aasta novembri lõpus osalesid ERSO ja Elts Poolas rahvusvahelisel Kesk- ja Ida-Euroopa muusikafestivalil „Eufonie“. 2019. aastal avasid ERSO ja Neeme Järvi Prantsuse Raadio maineka Montpellier’ muusikafestivali ning orkester käis Kesk-Euroopa turneel, kus Neeme Järvi juhatusel esineti Viini Musikvereini kuldses saalis, Linzi Brucknerhausi suures saalis, Praha Rudolfinumi Dvořáki saalis ja Bregenzi Bodensee saalis ning Mihhail Gertsji juhatusel Saksamaal Erlangenis ja Viersenis. Veel on esinetud sellistel maailmalavadel nagu Berliini Konzerthaus, New Yorgi Avery Fisher Hall (praeguse nimetusega David Geffen Hall), Peterburi filharmoonia suur saal ja Maria Teatri kontserdisaal, Kölni filharmoonia, Helsingi Musiikkitalo, Stockholmi Berwaldhallen jt.

ERSO plaadistuste kõrget kvaliteeti on esile tõstetud mainekates klassikalise muusika ajakirjades ning sellega on kaasnenud mitmed tunnustused, millest olulisim on Eesti esimene Grammy (2004, dirigent Paavo Järvi), värskaimad aga aasta klassikaalbumi tiitel 2020. aastal Eesti muusikaauhindade jagamisel Elleri sümfooniliste poemide teise plaadi eest (dirigent Olari Elts) ning kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapremia ERSO-le ja Olari Eltsile seniste Elleri muusika salvestiste eest. Suurepärase koostöö on ERSO-l selliste mainekate plaadifirmadega nagu Chandos, BIS, Onyx, samuti Ondine, ERP jt.

Lisaks kohalikele raadio- ja telekanalitele on ERSO kontserte üle kandnud Mezzo ja medici.tv ning EBU vahendusel on need jõudnud paljudesse Euroopa raadiojaamadesse. 2020. aastal alustas tegevust ERSO TV (erso.tv), kus saab vaadata kõiki orkestri live-kontserte ning juba toimunud esinemisi.

E · R · S · O

JÕULUKAMPAANIA

KINGI SÕBRALE MUUSIKAELAMUS!

4.–22. detsembrini
ERSO kontsertide piletid
alates kahe pileti ostust
50% soodsamad.*

Kasuta Piletikeskuses sooduskoodi
KOOSKONTSERDILE

pileti
keskus

Pärast sooduskoodi sisestamist vajuta "**AKTIVEERI**"

**Sooduskood ei kehti lõunakontsertidele
ning jõulu- ja hooaja lõppkontserdile.*

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

Peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts

Eluaegne aupeadirigent Neeme Järvi, **kunstiline nõustaja** Paavo Järvi

Koosseis 9. detsembril 2023:

I VIIUL

Triin Ruubel
Marge Uus
Kristiina Aimla
Elisabeth Härmand
Kätlin Ivask
Astrid Muhel
Hanna-Liis Nahkur
Kaiu Talve
Tarmo Truuväärt
Maria-Sofia Dyka

II VIIUL

Kaido Välja
Kadi Vilu
Kristel Kiik
Kristjan Nõlvak
Varje Rimmel
Marlis Timpmann
Maaren Vihermäe
Annelize Vlasenko

VIOOLA

Rain Vilu
Martti Mägi
Mall Help
Sandra Klimaitė
Mairit Mitt-Bronikowska
Liisi Rusnak

TŠELLO

Indrek Leivategija
Andres Alexander
Metspalu
Tõnu Jõesaar
Levi-Danel Mägila
Margus Uus
Maris Vallsalu

KONTRABASS

Mati Lukk
Madis Jürgens
Imre Eenma
Ants Önnis

HARF

Sara D'Amico

FLÖÖT

Mari-Liis Vind
Linda Vood
Janika Lentsius

OBOE

Guido Gualandi
Heli Ernits

KLARNET

José Carlos Domínguez
Almela
Kristjan Parts

FAGOTT

Peeter Sarapuu
Francesco Pio Russo

METSASARV

Ye Pan
Kalmer Kiik
Kalle Koppel
Tõnu Künnapas

TROMPET

Indrek Vau
Erki Möller
Ivar Tillemann

TROMBOON

Andres Kontus
Peeter Margus
Johannes Kiik

TUUBA

Madis Vilgats

TIMPANID

Maarja Nuut

LÖÖKPILLID

Kaspar Eisel
Elias Gustavsson
Karl Johann Lattikas
Rein Roos

SA ERSO juhatuse liige

Kristjan Hallik

Produtsent

Daily Trippel

Orkestri mäenedžer

Marko Metsaru

Partnersuhete ja müügijuht

Signe Vaiknemets

Maine- ja

kommunikatsioonijuht

Kärt Ruubel

Toimetaja

Anita Maasalu

Noodikoguhoidja

Mariell Aren

Disainer

Norman Orro

Personalijuht

Piret Veensalu

Pillilao juhataja

Egert Leinsaar

Lavameistrid

Jüri Korjus
Heiki Zvorovski

Nordaid tagab parima enesetunde, ERSO kontsert parima elamuse!

Tugevam tervis kvaliteetsetest koostisosadest.
Valmistatud ja väljatootatud Eestis.

KUTSUME KUULAMA

Poeet, haara lauto. ERSO kammerkontsert Jõgeval

P, 10. DETSEMBER KELL 16, JÕGEVA KULTUURIKESKUS

Mihhail Glinka. Sonaat violale ja klaverile

Rebecca Clarke. Sonaat violale ja klaverile

LIINA ŽIGURS viola, KADRI-ANN SUMERA klaver

Jõulukontsert „ViolaKunst“. ERSO kammerkontsert Haapsalus

N, 14. DETSEMBER KELL 19, HAAPSALU KULTUURIKESKUS

Kavas Ross Cohen, Sancho Engano, Tõnu Kõrvits, Rääts-Piazzolla (seade
A. Rannaääre/E.-M. Sumera), Garth Knox/Marin Marais

LIINA ŽIGURS, SANDRA KLIMAITĒ, LIISI RUSNAK, MAIRIT MITT-BRONIKOWSKA, KARIN SARV

BLOXHAM JA SCHUBERT

N, 14. DETSEMBER KELL 14 (SÜMFOONILINE LÕUNA), ESTONIA KONTSERDISAAL
R, 15. DETSEMBER KELL 18 (EELKONTSERT) JA KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL

Henry Purcell. Marss

Ludwig van Beethoven. Avamäng „Coriolanus“, op. 62

Joseph Haydn. Trompetikontsert Es-duur, Hob. VIIe/1

Franz Schubert. Sümfoonia nr 9 C-duur, D 944

ANDRE SCHOCH trompet, ERSO, dirigent JONATHAN BLOXHAM

E · R · · O

Estonia pst 4
10148 Tallinn
tel 6 147 787
erso@erso.ee
www.erso.ee

Kuula ja vaata uuesti!

 ERSO.TV